

УПОВНОВАЖЕНИЙ Верховної Ради України з прав людини

вул. Інститутська, 21/8, м. Київ, 01008, тел. (044) 298-70-33 E-mail: hotline@ombudsman.gov.ua

Міністерство юстиції України

Офіс Генерального прокурора
(до відома)

ПОДАННЯ

Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини

(згідно з частиною третьою статті 15 Закону України «Про Уповноваженого
Верховної Ради України з прав людини»)

Статтею 3 Конституції України визначено, що людина, її життя і здоров'я є найвищою соціальною цінністю.

Права і свободи людини і громадянина закріплено у Розділі II Конституції України та, відповідно до статті 22 Основного Закону України, не є вичерпними, гарантуються і не можуть бути скасовані.

Згідно зі статтею 101 Конституції України Уповноважений Верховної Ради України з прав людини здійснює парламентський контроль за додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина, метою якого є:

захист прав і свобод людини і громадянина, проголошених Конституцією України, законами України та міжнародними договорами України;

додержання та повага до прав і свобод людини і громадянина у відносинах, що виникають між юридичними особами публічного та приватного права, а також фізичними особами, які перебувають на території України, у випадках, передбачених окремим законом;

запобігання порушенням прав і свобод людини і громадянина або сприяння їх поновленню;

сприяння приведенню законодавства України про права і свободи людини і громадянина у відповідність до Конституції України, міжнародних стандартів у цій сфері.

Мною, у зв'язку із здійсненням на підставі статей 13 та 19¹ Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», парламентського контролю за додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина та захисту прав кожного на території України, виконанням функцій національного превентивного механізму (далі – НПМ) відповідно до Факультативного протоколу до Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що

принижують гідність, видів поводження та покарання виявлено грубі порушення прав людини у діяльності державної установи «Чернігівський слідчий ізолятор» (далі – СІЗО, установа), у якій на час відвідування НПМ утримувалось 346 осіб.

Статтею 5 Загальної декларації прав людини, статтею 3 Декларації про захист усіх осіб від катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання, статтею 7 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права, статтею 2 Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання, статтею 28 Конституції України визначено, що ніхто не повинен зазнавати тортур, або жорстокого, нелюдського, або такого, що принижує його гідність, поводження і покарання.

Передбачено, що жодні виключні обставини, якими б вони не були, стан війни чи загроза війни, внутрішня політична нестабільність чи будь-який інший надзвичайний стан не можуть бути виправданням катувань чи інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання.

Згідно з положеннями частини 3 статті 50 Кримінального кодексу України покарання не має на меті завдати фізичних страждань або принизити людську гідність.

Частиною 1 статті 8 Кримінально-виконавчого кодексу України (далі – КВК України) серед основних прав засуджених визначено право на гуманне ставлення до них та на повагу їх людської гідності; засуджені не повинні підлягати жорстокому, нелюдському або такому, що принижує їх гідність, поводженню.

Під час здійснення 25 та 26 квітня 2024 року відвідування групою НПМ установи встановлено, що незважаючи на те, що Європейський Комітет із запобігання катуванням та нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню (далі – КЗК) постійно наголошує у своїх доповідях на необхідність боротьби із негативним впливом неформальної тюремної ієрархії, групою НПМ встановлено існуючу в установі практику дискримінації, сегрегації та стигматизації засуджених (ув'язнених), що виражається у належності останніх до особливо вразливої категорії. Зазначеній категорії засуджених (ув'язнених) не створено умови для реалізації їх рівних прав у порівнянні з іншими утримуваними.

На цих осіб покладається обов'язок виконання «брудної» роботи, зокрема, такої, як прибирання вбиралень, вони постійно зазнають утисків та насмішок з боку інших засуджених (ув'язнених).

Так, під час здійснення відвідування групою НПМ виявлено у камері № 49 ув'язнених, які відносяться до зазначеної вище категорії. Особливо вразлива категорія утримуваних проживає у камерному приміщенні, яке перебуває у незадовільному санітарно-гігієнічному стані та потребує проведення ремонту.

Зазначене вище можна розцінювати як катування, а саме спричинення морального страждання, що ґрунтується на дискримінації будь-якого виду за мовчазної згоди посадових осіб установи, відповідно до статті 1 Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання.

Окрім цього, вказане вище порушення було приводом до подання заяв до Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ).

Так, у справі «С.П. та інші проти Росії» (CASE OF S.P. AND OTHERS v. RUSSIA) (заяви № 36463/11 та 10 інших від 02.08.2023), йдеться про стигматизацію, сегрегацію засуджених, у тому числі щодо тримання їх в окремих житлових приміщеннях з неналежними умовами утримування в місцях несвободи, їх харчування за окремим столом, утиски з боку інших засуджених.

За цих підстав ЄСПЛ постановив, що мало місце порушення вимог статті 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та призначено виплати значних сум коштів в якості моральної компенсації.

Під час вивчення стану обладнання приміщень збірного відділення установи встановлено недотримання вимог Норм забезпечення, що є порушенням прав осіб, узятих під варту, на гідні умови тримання.

Так, під час відвідування групою НППМ приміщень збірного відділення встановлено, що воно складається з трьох камер.

Дві камери збірного відділення перебували у належному санітарному стані, в цих приміщеннях обладнано полиці, лави для сидіння, санвузли з дверцятами та примусову витяжну вентиляцію, зазначені приміщення також забезпечені баками для питної води.

Поряд з цим, у порушення вимог пункту 2.10 розділу II Правил внутрішнього розпорядку слідчих ізоляторів Державної кримінально-виконавчої служби України, затверджених наказом Міністерства юстиції України від 14.06.2019 № 1769/5 (далі – ПВР СІЗО), одну із камер збірного відділення, не обладнано санвузлом, у зв'язку з чим ув'язнені не мають можливості справляти природні потреби.

За інформацією адміністрації установи зазначене камерне приміщення не використовується, однак вказане не відповідає дійсності, оскільки згідно записів у Книзі чергувань по збірному відділенню ДУ «Чернігівський слідчий ізолятор» до камерного приміщення № 1 систематично поміщуються ув'язнені особи. Востаннє до камерного приміщення № 1 збірного відділення поміщався 24.04.2024 ув'язнений Т., який перебував у ньому протягом 45 хвилин.

Прогулянкові дворики №№ 3, 8 та 10 не обладнані достатнім укриттям від атмосферних опадів, що не відповідає пункту 48 Другої загальної доповіді Європейського комітету з питань запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню [CPT/Inf (92) 3]. Крім того, вони перебувають у занедбаному стані та потребують проведення ремонту.

Під час вивчення стану обладнання лазне-прального комплексу (далі – ЛПК) встановлено порушення права засуджених та ув'язнених на гідні умови тримання, відповідно до вимог Положення про організацію лазне-прального обслуговування осіб, які тримаються в установах виконання покарань та слідчих ізоляторах, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 08.06.2012 № 849/5 (далі – Положення про організацію лазне-прального обслуговування).

Так, в ЛПК відсутні приміщення, передбачені Положенням про організацію лазне-прального обслуговування, а саме: душова для працівників; санвузол з умивальником.

Окремі приміщення ЛПК (наприклад, приміщення для сушіння та прасування білизни) перебувають у неналежному санітарно-гігієнічному стані та потребують проведення ремонту.

Зазначені порушення у ЛПК можуть призвести до погіршення якості лазне-пральних послуг, які надаються засудженим та особам, узятим під варту, в установі.

Крім того, під час відвідування приміщень ЛПК встановлено, що адміністрацією установи належні умови тримання засуджених не забезпечуються.

Так, належний температурний режим в приміщенні для роздягання (одягання) не дотримується, зокрема, в зазначеному приміщенні він складає плюс 20,3 °С, що є нижче встановлених норм. Зазначене порушує вимоги пункту 2.13 розділу II Положення про організацію лазне-прального обслуговування згідно якого, температура в приміщенні для роздягання (одягання) ЛПК установи повинна підтримуватися на рівні не нижче плюс 25 °С.

Таким чином, постійне переохолодження може сприяти виникненню у засуджених захворювань, які призводитимуть до загрози їх здоров'ю та життю.

У порушення вимог правила 22.5 ЄПП та Норм забезпечення не усі спальні приміщення гуртожитку для засуджених, залишених для робіт з господарського обслуговування, та приміщення для одягання лазні не забезпечені баками для питної води ємністю 15 л з водорозбірним краном, кришкою, кухлем і тазом, у зв'язку із чим, засуджені змушені вживати воду з централізованого водогону установи. А у камерному приміщенні № 37 бак для питної води перебуває у непридатному для використання стані та потребує заміни.

В гуртожитку де проживають засуджені, залишені для робіт з господарського обслуговування, відсутні кімнати для виховної роботи, відправлення релігійних обрядів, занять фізичною культурою.

Також, встановлено незадовільний показник освітлення у деяких приміщеннях установи.

Зокрема, у камерах №№ 23, 24, 26, 27, 35, 37, 39, 47 та 49 через надмірну заграбованість недостатньо природного освітлення.

На час відвідування показник загального освітлення у зазначених камерних приміщеннях складає від 16 до 54 Lux при тому, що згідно додатку Ж «Нормативні показники освітлення приміщень житлових будівель», ДБН В.2.5-28:2018 «Природне і штучне освітлення», затверджених наказом Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 03.10.2018 № 264, освітленість робочих поверхонь спальних, житлових кімнат має складати 150 Lux.

В установі порушуються вимоги Правил пожежної безпеки в Україні, затверджених наказом Міністерства внутрішніх справ України від 30.12.2014 № 1417 (далі – Правила пожежної безпеки в Україні).

Так, у камерах № 20, 21, 22, 24, 30, 37 та 43 виявлено електричні розетки з порушеннями техніки безпеки, які перебувають в незадовільному технічному стані.

Вищевикладені порушення можуть призвести до ураження утримуваних осіб електричним струмом, становить загрозу для життя та здоров'я цих осіб та персоналу установи, а також може призвести до надзвичайних подій (зокрема, пожежа, задимлення тощо), що є порушенням права засуджених (ув'язнених) та персоналу установи на життя.

У порушення вимог пункту 2 глави 3 розділу VIII ПВР СІЗО камери, жилі приміщення, клуб, бібліотека, кімнати для виховної роботи, палати медичної частини (лікарняного закладу), карцери та коридори прогулянкових двориків СІЗО радіофікуються. Однак, під час відвідування установи встановлено, що камери, жилі приміщення, бібліотека, палати медичної частини (лікарняного закладу), карцери та коридор прогулянкових двориків СІЗО у повному обсязі не радіофіковані.

Разом з тим, у порушення вимог правила 24.10 ЄПП засуджені та ув'язнені не мають можливості регулярно одержувати інформацію про суспільні події.

У порушення вимог пункту 2 глави 3 розділу VIII ПВР СІЗО та Норми забезпечення в установі відсутній клуб, що порушує права засуджених на гідні умови тримання та порушує право ув'язнених та засуджених на дозвілля.

На підставі вищевикладеного, з метою усунення виявлених порушень прав і свобод людини і громадянина, обумовлених діями або бездіяльністю персоналу установи, а також приймаючи до уваги те, що:

відповідно до підпункту 2⁷ пункту 3 Положення про Міністерство юстиції України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 2 липня 2014 № 228, Міністерство юстиції України забезпечує контроль за дотриманням прав людини і громадянина, вимог законодавства щодо виконання і відбування кримінальних покарань, реалізацією законних прав та інтересів засуджених та узятих під варту осіб,

керуючись статтею 101 Конституції України, статтями 13, 15, 16, 22 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини»,

ВИМАГАЮ:

1. Розглянути подання та вжити заходів, спрямованих на усунення та недопущення у подальшому порушень, виявлених у діяльності державної установи «Чернігівський слідчий ізолятор», зокрема:

1.1. Проаналізувати виявлені порушення у діяльності державної установи «Чернігівський слідчий ізолятор» та розробити план заходів щодо їх усунення та недопущення у подальшому, копію якого направити Уповноваженому Верховної Ради України з прав людини.

1.2. Вжити заходів щодо припинення та недопущення у подальшому практики дискримінації, сегрегації та стигматизації засуджених (ув'язнених) в установі.

1.3. Обладнання приміщень збірного відділення установи привести у відповідність до вимог Норм забезпечення та міжнародних стандартів.

1.4. У прогулянкових двориках обладнати укриття від атмосферних опадів та забезпечити проведення ремонту.

1.5. Обладнання приміщень лазне-прального комплексу установи привести у відповідність до вимог Положення про організацію лазне-прального обслуговування.

1.6. Вжити заходів щодо припинення та недопущення у подальшому порушень температурного режиму в приміщеннях ЛПК установи.

1.7. Забезпечити постійний доступ засуджених та ув'язнених до чистої питної води у відповідності до вимог національного законодавства та міжнародних

стандартів.

1.8. Привести у відповідність до вимог чинного законодавства та міжнародних стандартів умови тримання засуджених та ув'язнених у камерних приміщеннях установи. Забезпечити належний рівень природного і штучного освітлення.

1.9. Вжити заходів щодо усунення виявлених в установі порушень вимог Правил пожежної безпеки в Україні.

1.10. Вжити заходів щодо усунення виявлених порушень в частині забезпечення засудженим та ув'язненим можливості регулярно одержувати інформацію про суспільні події.

1.11. Вжити заходів щодо усунення виявлених порушень у частині порядку організації дозвілля ув'язнених та засуджених.

1.12. Під час щоденних інструктажів чергової зміни увагу працівників установи звертати на необхідність гуманного ставлення до засуджених та ув'язнених.

2. У спосіб, передбачений чинним законодавством, вжити заходів щодо притягнення винних службових осіб до відповідальності.

Про результати розгляду подання та вжиті заходи у місячний строк повідомити Уповноваженого.

Звертаю увагу, що відмова органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян, підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності, їх посадових і службових осіб від співпраці, а також умисне приховування або надання неправдивих даних, будь-яке незаконне втручання в діяльності Уповноваженого з метою протидії передбачають відповідальність згідно з чинним законодавством.

Додаток: звіт за результатами відвідування державної установи «Чернігівський слідчий ізолятор» на 20 арк. в 1 прим.

**Уповноважений Верховної Ради
України з прав людини**

Дмитро ЛУБІНЕЦЬ

Куцопатрий Дмитро (050)-967-95-51

